

Riziká hybridného pôsobenia cudzej moci prostredníctvom MNO: Prípadová štúdia informačnej operácie v obci Ladomirová na Slovensku v roku 2022

Autor: Jakub Adámek

Názov výstupu: Riziká hybridného pôsobenia cudzej moci prostredníctvom MNO: Prípadová štúdia informačnej operácie v obci Ladomirová na Slovensku v roku 2022

Názov výstupu z opisu: **Zhodnocovanie prínosov a rizík MNO pre novobudovaný systém pokrývania hybridných hrozieb**

Zadávateľ: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Národný projekt: PODPORA PARTNERSTVA A DIALÓGU V OBLASTI PARTICIPATÍVNEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK II.

ITMS kód projektu: 314011CQM9

Operačný program: Efektívna verejná správa

Obdobie vyhotovenia /spracovania: apríl – jún 2023

Zhrnutie

Informačná operácia Ruskej federácie zameraná na údajné zničenie vojenského cintorína v obci Lodomirová nebola úspešná – operáciu včas zachytili zložky policajného zboru a aktívnou kampaňou včasne upozornili na šírenie dezinformácie, a zároveň rozbehli vlastnú kampaň, ktorá poukázala na viaceré dezinformačné techniky. Viacero oficiálnych zdrojov sa zameriava na priebeh dezinformačnej operácie, avšak štúdia, ktorá by bližšie skúmala špecifickú rolu aktérov MNO v jej priebehu chýba.

Skúmaná organizácia zapojená do tejto operácie sa vyznačuje intenzívnym šírením prokremelských naratívov, ktoré smerujú z Veľvyslanectva Ruskej federácie v SR do slovenského informačného priestoru. Pre jednoznačné pomenovanie motivácií tejto aktivity chýbajú dostatočné informácie, avšak celkovo problematická uchopiteľnosť organizácie naznačuje modus operandi, akým by sa aktér hybridného pôsobenia mohol riadiť. Okrem šírenia kremelských naratívov je to komplikovaná a nejasná štruktúra organizácie – v prípade skúmanej MNO ide o komplex občianskeho združenia, spoločnosti s ručením obmedzeným a viacerých kanálov na sociálnych sieťach s rôznymi názvami – a personálne prepojenie na iných aktérov hybridného pôsobenia.

Odporované skutočnosti upozorňujú na riziká spojené s angažovaním MNO v hybridných operáciách, kedy organizácia môže byť plnohodnotným partnerom predstaviteľa cudzej moci a pôsobiť ako jeho predĺžená ruka pri informačných operáciách, pričom svoje fungovanie skrýva za neprehľadnú štruktúru, väzby a krycie mená.

Úvod

Rok 2020 predstavuje bezprecedentnú hranicu vo vnímaní bezpečnosti SR. Globálna pandémia ochorenia COVID-19, pokračujúca kríza multilaterizmu, narastajúca polarizácia spoločnosti, ako aj stúpajúca intenzita vplyvových operácií zo strany cudzích ale aj domácich aktérov a postupného stierania hraníc medzi vojenskou a civilnou doménou pri dosahovaní strategických cieľov sa značne podpísali pod podobu bezpečnostného prostredia.^{1,2}

Rovnako je badateľný nárast hybridných aktivít, ktoré vykonávajú aktéri zo štátnej ako aj občianskej sféry a aktéri známi z antisystémovej scény. Využíva sa pritom široké spektrum prístupov a foriem prostredníctvom komunikačných a informačných sietí, čo vedie k hlbšej polarizácii a rastu antisystémových nálad v spoločnosti.³ Antisystémovým aktérom sa zároveň od roku 2021 darí prenášať svoje aktivity z virtuálneho prostredia do reálneho života, čo sa prejavilo ako na odpore k protipandemickým opatreniam v roku 2021,⁴ tak aj v akcelerationisticky motivovanom teroristickom útoku v Bratislave v roku 2022.⁵

Rok 2022 prináša druhú mimoriadne závažnú udalosť, ktorá následne rámcuje bezpečnostné prostredie na globálnej úrovni – inváziu vojsk Ruskej federácie na Ukrajinu, a na to naviazanú migračnú a energetickú krízu. Nelegálny pokus Ruskej federácie o anexiu ukrajinských území zásadne narušil medzinárodnú stabilitu a vytvára priestor pre spochybnenie súčasného geopolitického usporiadania a záväznosti zásadných medzinárodných zmlúv a dohovorov. Vyvolal zásadnú energetickú krízu,⁶ a rozsiahlu vlnu migrácie, ktorá zasiahla aj Slovensko.⁷ Nakoľko je Ruská federácia už dlhodobo prítomná v slovenskom informačnom priestore,^{8,9,10,11} nie je prekvapením, že počiatočnú vlnu solidarity s odídcami rýchlo vystriedala zvýšená aktivita antisystémových aktérov a šírenie pro-kremeľských naratívov s tematikou vojny, migrácie, energetickej krízy alebo hodnotového smerovania spoločnosti.¹²

Cieľom tejto prípadovej štúdie je analyzovať rolu mimovládnych neziskových organizácií (MNO) v rámci hybridného pôsobenia cudzej moci, interakciu s aktérom hrozby a následky tejto interakcie. Pre tieto účely sme si zvolili informačnú operáciu Ruskej federácie v obci Lodomirová. Tento prípad bol síce popísaný už viackrát a je verejnosti pomerne dobre známy, môže však zároveň slúžiť ako modelový príklad súčinnosti aktéra MNO na aktivitách cudzej moci.

¹ Vojenské spravodajstvo, *Správa o činnosti za rok 2020*, 4, 7, 9.

² Úrad vlády SR, *Správa o bezpečnosti za rok 2020*, 10.

³ Vojenské spravodajstvo, *Správa o činnosti za rok 2021*, 7, 17

⁴ Úrad vlády SR, *Správa o bezpečnosti za rok 2021*, 7.

⁵ Úrad vlády SR, *Správa o bezpečnosti za rok 2022*, 6.

⁶ Ibid, 3, 8, 10.

⁷ Ibid, 5.

⁸ Slovenská informačná služba, *Správa o činnosti SIS za rok 2014*.

⁹ Úrad vlády SR, *Správa o bezpečnosti za rok 2021*, 5, 7-8.

¹⁰ Úrad vlády SR, *Správa o bezpečnosti za rok 2022*, 7.

¹¹ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Správa policajného zboru o dezinformáciách v roku 2022*, 4, 13.

¹² Úrad vlády SR, 7.

Priebeh hybridného pôsobenia

Príprava informačnej operácie Veľvyslanectva Ruskej federácie v SR o dianí v obci Ladomirová sa začala najneskôr v júni 2022, kedy po spore ohľadom podoby¹³ vojenského cintorína medzi bývalým a vtedajším starostom obce bola o jeho úpravách ambasáda upovedomená.¹⁴ Veľvyslanec ruskej federácie navštívil obec Ladomirová o štyri mesiace neskôr dňa 13. septembra 2022 v sprievode práve bývalého starostu obce a jeho manželky, ktorá v tom čase kandidovala na post starostu obce,^{15,16} a bývalého poslanca Národnej rady Slovenskej republiky za Slovenskú národnú stranu A. Korbu, ktorí údajne zastupovali kurátorskú radu Pravoslávnej cirkvi v obci.¹⁷

Nasledujúci deň vo štvrtok 14. septembra 2022 publikovala ambasáda Ruskej federácie na svojom webe informáciu, podľa ktorej bol dotknutý cintorín zničený na príkaz starostu obce niekedy v júni 2022.¹⁸ Správa zároveň informovala o zaslaní oficiálnej nóty Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZV SR) s odvolaním sa na medzivládnu dohodu o hrobách padlých vojakov a civilných obetí vojny z roku 1995.¹⁹

Totožná informácia bola zverejnená v príspevkoch na facebookovom profile ruskej ambasády o deň neskôr dňa 15. septembra 2022, kedy ho vo večerných hodinách zachytil odbor komunikácie a prevencie Prezídia Policajného zboru,²⁰ a na platforme Telegram pod jedným z dvoch oficiálnych profilov ruskej ambasády. V ten istý deň publikuje informáciu s odvolaním sa na veľvyslanectvo ruská štátna spravodajská agentúra RIA Novosti²¹ a ďalšie ruské médiá.²²

Dňa 16. septembra 2022 sa správa objavila aj na oficiálnom profile predstaviteľa generálnej prokuratúry na sociálnej sieti Facebook, pričom práve táto správa zarezonovala výraznejšie v mediálnom priestore.²³

V rovnaký deň označil odbor komunikácie a prevencie Prezídia Policajného zboru zničenie vojenského cintorína za dezinformáciu, nakoľko na základe stanoviska starostu obce a fotografií cintorína nebol podľa neho „žiadnym spôsobom poškodený“ a „odstránené boli iba kusy betónu“ lemujúce hroby.²⁴ Odbor zároveň v tom čase zaznamenal spolu s organickým šírením dezinformácie tiež výhražné správy adresované starostovi obce.²⁵

¹³ V článku v Podduklianských novinách sa dokonca hovorí o spore medzi *pôvodnou* (tj. s betónovými obrubníkmi) a *americkou* podobou (t. j. bez obrubníkov) cintorína.

¹⁴ Podduklianske noviny, „V Ladomirovej sa sporili...“.

¹⁵ Kandidátske listiny sa odovzdávali do 30.08.2022. Zverejnená kandidátska listina z obce Ladomirová je datovaná k 13.09.2022.

¹⁶ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Ladomirová*, 8.

¹⁷ Podduklianske noviny, „Ruský veľvyslanec po návšteve Ladomirovej...“.

¹⁸ Informácia sa objavuje na oficiálnej webstránke ambasády ako aj na ostatných informačných kanáloch ambasády s výnimkou sociálnej siete VKontakte. Vid': Veľvyslanectvo Ruskej federácie v SR, „O situácii na cintoríne ruských bojovníkov v Ladomirovej“.

¹⁹ Vid': Oznámenie č. 164/1995 Z. z. o uzavretí Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Ruskej federácie o hrobách padlých vojakov a civilných obetí vojny.

²⁰ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Ladomirová*, 4.

²¹ РИА Новости, „В Словакии уничтожили кладбище русских воинов...“.

²² Vid': Калегина, „В Словакии прошлись бульдозером по кладбищу русских солдат“.

²³ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Ladomirová*, 14.

²⁴ Ibid, 9.

²⁵ Ibid, 13.

V reakcii na status Polície SR zverejnilo ruské veľvyslanectvo status na sieťach Facebook a Telegram, v ktorých sa ohradilo voči jej tvrdeniam a opätovne pripomenulo povinnosti SR vyplývajúce z Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Ruskej federácie o hrobch padlých vojakov a civilných obetí vojny. Tento status sa následne objavuje aj na Telegramu „Pravda víťazí“, ktorý sa spája s aktivitou MNO Motorkári Slovenska / Brat za Brata,²⁶ ako aj na Facebooku predmetného združenia.²⁷ Mimoriadne krátky čas (dve až šesť minút), v ktorom sa druhé vyjadrenie veľvyslanectva Ruskej federácie objavuje na kanáloch združenia Motorkári Slovenska / Brat za Brata vytvára priestor na predpoklad, že ide o koordinovanú akciu.²⁸

16. septembra, približne 24 hodín od zverejnenia informácie na stránkach ambasády, Polícia SR na svojich facebookových stránkach otvorene informuje verejnosť o prebiehajúcej informačnej operácii.²⁹

16. septembra o 18:46 začína s témou Lodomirovej narábať združenie Motorkári Slovenska / Brat za Brata samostatne. Na sieti Telegram najprv publikuje fotky z kladenia vencov na dotknutom cintoríne.³⁰ Nasledujúci deň o 10:15 publikuje video,³¹ v ktorom sa vyhradzuje voči obvineniam zo šírenia dezinformácie a zároveň bližšie nešpecifikované skupiny vyzýva k predloženiu dôkazov o koordinácii opráv cintorína medzi obcou Lodomirová, ruskou ambasádou a Ministerstvom vnútra SR.

Od 16. septembra sa téme začínajú venovať aj celoštátne médiá, ktoré varujú pred informačnou operáciou verejnosť a úrady zverejňujú viacero vyhlásení o informačnej operácii. Zároveň sa na verejnosť dostávajú informácie o objavení masových hrobov ukrajinských civilistov v Izjume, ktoré mala informačná operácia podľa Polície SR zrejme potlačiť.³² Na základe oficiálnych správ dá tvrdiť, že od 17. septembra preberajú slovenské úrady iniciatívu a informácia o neúspešnej informačnej operácii sa dostáva do médií.³³

20. septembra publikuje MZV SR tlačové vyhlásenie, v ktorom odsudzuje informačnú operáciu ruskej ambasády. V ten istý deň Motorkári Slovenska / Brat za Brata publikujú video,³⁴ v ktorom obviňujú starostu Lodomirovej z viacerých pochybení pri rekonštrukcii vojenského cintorína. Naratív zničenia cintorína vo videu však už nie je prítomný a hovorí sa „len“ o zanedbaní a neodbornej úprave pietneho miesta. Toto video následne zdieľa aj veľvyslanectvo Ruskej federácie.

1. októbra 2022 na vzniknutú situáciu reaguje aj vtedajší predseda vlády SR, ktorý po neohlásenej návšteve dotknutého cintorína apeluje na spoločnosť, aby nepodliehala hoaxom a dezinformáciám.³⁵

V nasledujúcom období sa téma Lodomirovej postupne vytráca a nastáva dojem, že vďaka včasnej reakcii policajného zboru nebola operácia úspešná. Prieskum kanálov združenia Motorkári Slovenska / Brat za Brata ale naznačuje, že s tematikou Lodomirovej sa do určitej miery ešte pracuje, o čom svedčí ďakovný odkaz novo zvolenej starostke obce – manželke bývalého starostu – z 25. februára 2023 za

²⁶ Kóváry Sólymos, „Motorkári Brat za Brata využívajú silu na sociálnych sieťach...“.

²⁷ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Lodomirová*, 18.

²⁸ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Lodomirová*, 18.

²⁹ Ibid, 19-20.

³⁰ Pravda víťazí, „V tejto vyhrotenej dobe, plnej zla...“.

³¹ Pravda víťazí, „HOAX alebo NIE...“.

³² Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Lodomirová*, 22, 25-27.

³³ Ibid.

³⁴ Pravda víťazí, „!! TAK AKO, KDE JE PRAVDA !!...“.

³⁵ Úrad vlády SR, „Premiér: Apeluje na ľudí, aby neverili hoaxom...“.

umiestnenie kvetov na dotknutom cintoríne, alebo aj návšteva združenia Motorkári Slovenska na cintoríne v Ladomirovej v máji 2023, ktorej zábery boli publikované na sociálnych sieťach s textom „Pozdravujeme Ex starostu z obce Ladomirová. BRAT za BRATA – MY NEZABÚDAME“.³⁶

Analýza rizík

Prípád dezinformačnej kampane spojenej s vojenským cintorínom v obci Ladomirová je pomerne dobre známa verejnosti a podrobne popísaná v oficiálnych výstupoch slovenských úradov. Čo sa ale v oficiálnych zdrojoch líši je interpretácia cieľa hybridného pôsobenia – zatiaľ čo Polícia SR zhodne s Úradom vlády SR informuje o snahe zaplaviť mediálny priestor a prehlúšiť správy o masových hroboch objavených v Izjume, MZV SR označuje za cieľ ďalšiu polarizáciu a následné oslabenie spoločnosti. Ak je informácia v Podduklianskych novinách pravdivá, a zastupiteľstvo Ruskej federácie o úpravách cintorína vedelo už v júni 2022,³⁷ je možné prikloniť sa k interpretácii Úradu vlády a Policajného zboru, pričom ruská strana „len“ čakala na vhodnú situáciu, aby udalosť mohla využiť.

Podstatne menej je ale popísaná rola MNO pri hybridnej operácii – pričom v tomto konkrétnom prípade možnú koordináciu medzi združením Motorkári Slovenska a veľvyslanectvom Ruskej federácie naznačujú aj oficiálne zdroje.³⁸

Samotné združenie Motorkári Slovenska, so sídlom v Košiciach, je na verejnosti známe pod názvom Brat za Brata, pričom ide o názov dvoch spoločností s ručením obmedzeným (s. r. o.),³⁹ ktoré majú sídlo v Ďurkove. Obe s. r. o. sa spájajú s e-shopom bratzabrata.sk, ktorého kontaktné informácie smerujú do Tatranskej Lomnice. E-shop okrem tovaru s logami Brat za Brata publikuje aj videá združenia, harmonogramy podujatí, a deklarácie, že ide o skupinu prívržencov motoriek a vojenskej histórie. Druhým zjavným prepojením je propagácia podujatí občianskeho združenia na webových stránkach s. r. o. Zdá sa, že organizácia nevystupuje pod názvom občianskeho združenia, na čo v podstate reagujú aj oficiálne zdroje a používajú slovné spojenia ako „združenie Brat za Brata“ a pod. Aby bola situácia ešte menej prehľadná, v niektorých statusoch na Facebooku sa organizácia Brat za Brata a združenie Motorkári Slovenska spomínajú ako rozdielne organizácie.⁴⁰

Samotné občianske združenie má v stanovách publikovaných v Registri mimovládnych neziskových organizácií len mimoriadne stručný popis činnosti, v ktorom je tematika druhej svetovej vojny spomenutá len okrajovo, pričom podstatne komplexnejšia informácia je dostupná na webových stránkach e-shopu bratzabrata. Podľa publikovanej informácie je organizácia činná od roku 2014⁴¹

³⁶ Pravda víťazí, „Pozdravujeme Ex starostu z obce Ladomirová...“.

³⁷ Podduklianske noviny, „V Ladomirovej sa sporili...“.

³⁸ Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Ladomirová*, 18.

³⁹ Vid': Obchodný register, „Výpis z obchodného registra...“.

⁴⁰ Text príspevku: Dnes je ten deň! Spoločne s Veľvyslanectvom Ruska na Slovensku/ Посольство России в Словакии a Motorkári Slovenska, BRAT za BRATA, KVH TATRY, Русский дом в Братиславе/Ruský dom v Bratislave Pre Veľký Lipník, Kamienka a Jarabina sa dňom slobody stal 23. január 1945. Dnes ukázali ľudia že NEZABÚDAJÚ. Ďakujeme zo ♥. Soločne sme zapálili sviece a položili veniec hrdinom. Ďakujeme Slovenskému národu že šíri s nami spoločnú pamiatku na hrdinov. Tichá noc, tmavá noc krásna je. Partizán na horách bojuje. Mesiačik, ten celú noc nejde spať, s partizánom musí strážiť držať. Keď vyjde partizán von z hory, srdce mu bojove zahorí. Slováci, podťte všetci do boja, vlasť naša slovenská nás volá! Národ náš slovenský, nie si sám. Na horách stráží drží partizán. Tam bojujú Češi a Slováci, bratia Rusi, Srbi, Poliaci. #ucta #poklona #vdaka #respekt #laska #russia #slovensko #cesko. Vid': Kóváry Sólmos, „Motorkári Brat za Brata využívajú silu na sociálnych sieťach...“.

⁴¹ Dátum vzniku občianskeho združenia Motorkári Slovenska je 8. november 2019. Vid': Register mimovládnych neziskových organizácií, „Výpis z registra: Motorkári Slovenska“.

a zameriava sa hlavne na budovanie povedomia o dejinách prvej a druhej svetovej vojny, a návštevy a údržbu pietnych miest a pamätníkov spojených s udalosťami veľkých konfliktov dvadsiateho storočia.

Online aktivita organizácie Brat za Brata sa v oficiálnych informáciách k incidentu v Lodomirovej príliš nereflektuje, avšak pomerne rozsiahlu analýzu poskytlo Investigatívne centrum Jána Kuciaka (ICJK), ktoré poukazuje na možnú koordináciu a systematické prestrievanie naratívov ruského veľvyslanectva na kanáloch organizácie. Združenie je podľa informácií ICJK pokračovateľom slovenskej vetvy klubu Noční vlci,⁴² ktorý bol intenzívne medializovaný v minulosti. Po postupnom úpadku slovenskej odnože Nočných vlkov⁴³ ich miesto zabrala práve organizácia Brat za Brata vedená bývalým členom slovenskej vetvy Nočných vlkov. Organizácia sa spája so slovenským variantom *Jázd slobody* alebo s prevzatím *Večného svetla* počas ceremónie v Moskve v roku 2021.⁴⁴

Pripomeňme, že organizácia Noční vlci predstavuje pôvodne zoskupenie ruských rockerov a motorkárov, ktoré sa niekedy na začiatku milénia postupne mení na signifikantne prokremeľskú organizáciu so silnými politickými konexiami.^{45,46} K roku 2016 sa už nedá hovoriť len o zoskupení motorkárov, ale o širokej sieti patriotických, resp. prokremeľských mimovládnych organizácií a súkromných spoločností, ktorá z Ruska expanduje skrz 51 lokálnych buniek do Európy a Ázie^{47,48} a ktorej cieľom je zjednocovať ruských spoluvlastencov v krajinách bývalého sovietskeho bloku.⁴⁹ Medzi pridružené spoločnosti patrí dokonca aj súkromná bezpečnostná služba a bezpečnostné výcvikové centrum.⁵⁰

V tomto kontexte sa v literatúre ujal termín Government-Organized Nongovernmental Organizations (GONGOs), ktorý predstavuje strešné pomenovanie pre širší ekosystém s vládou previazaných mimovládnych organizácií zasahujúcich do rôznych oblastí verejného života. Noční vlci ako učebnicový príklad takejto organizácie sa aktívne podieľajú na šírení vládnych naratívov a budovaní mäkkej moci Kremľa v Rusku aj v zahraničí.⁵¹ Na úplné splynutie s vládou politikou ukazuje aj podozrenie, že sa Noční vlci ako prostredník podieľali na ruskej anexii Krymu.⁵²

Samotné zarámčovanie Nočných vlkov je problematické a stretávame sa so širokou paletou najrôznejších interpretácií tejto organizácie – niekedy je označovaná za motorkársky gang, inokedy za polovojenskú organizáciu, následne ako skupinu politických aktivistov,⁵³ čo je koniec koncov prakticky totožná situácia ako v prípade zoskupenia Brat za Brata. V oboch prípadoch nastáva stav, keď je ťažké uchopiť a na základe dokumentov jednoznačne analyzovať aktéra, čo zvyšuje jeho potenciál podieľať sa na hybridných operáciách.⁵⁴

⁴² Kőváry Sólmos, „Motorkári Brat za Brata využívajú silu na sociálnych sieťach...“.

⁴³ Úpadok organizácie môže byť spôsobený jej zaradením na sankčný zoznam EU.

⁴⁴ Naď, „V PODSTATE MI ICH JE LÚTO...“.

⁴⁵ Virág, Koziura a König-Paratore, „Russia’s Night Wolves...“, 10-11.

⁴⁶ Lauder, „Wolves of the Russian Spring...“, 8.

⁴⁷ Ibid, 8-9.

⁴⁸ Zabyelina, „Russia’s Night Wolves Motorcycle Club...“, 6.

⁴⁹ Ibid, 7.

⁵⁰ Ibid, 6.

⁵¹ Ibid, 4.

⁵² Harris, „A Hybrid Threat: The Night Wolves Motorcycle Club“, 12.

⁵³ Ibid, 4.

⁵⁴ Ibid.

Personálna ale aj organizačná podobnosť s Nočnými vlkami ukazuje ešte na prepojenie s inou organizáciou – Slovenskí Branci.⁵⁵ Podobne ako Noční vlci a OZ Motorkári Slovenska / Brat za Brata, ani Slovenskí branci neboli zaregistrovaní priamo, ale prostredníctvom občianskeho združenia *Naša vlasť je budúcnosť*. Organizácia Slovenských brancov vzniká pod vplyvom ruského hnutia Narodnyj Sobor⁵⁶ v roku 2012⁵⁷ a pôsobila do 2022, kedy vedúca osobnosť organizácie oznámila na Facebooku jej zánik. Slovenskí branci sa spájajú primárne so snahou vybudovať slovenskú domobranu a poskytovaním vojenského tréningu.⁵⁸ Obe skupiny prišli do kontaktu so slovenskou vetvou Nočných vlkov v areáli v Dolnej Krupej, kde trénovali so znehodnotenou vojenskou technikou.⁵⁹ Ako sa verejne vyjadril predstaviteľ Slovenských brancov,⁶⁰ medzi motívy spolupráce patrí aj pôsobenie Slovenských brancov na motorkárskej scéne, a za zmienku stojí aj proruská orientácia Slovenských brancov.⁶¹ Závažnejšie môžu vyznieť tvrdenia o personálnych prepojeniach medzi Slovenskými brancami a Slovákmi bojujúcimi na strane separatistických republík na východe Ukrajiny⁶² ako aj medializované podozrenie, že dotknutý tréning v Dolnej Krupej mohol slúžiť pre ďalšiu regrutáciu kombatanov do tohto konfliktu.⁶³

Prepojenie slovenskej vetvy Nočných vlkov so Slovenskými brancami pritiaхло adekvátnu pozornosť médií ako aj spoločnosti, avšak v súčasnosti sa dá usudzovať, že sa potenciál pokútneho pôsobenia na verejnosti znížil. Slovenskí branci ukončili svoju činnosť a ako naznačuje výskum, hlbšie prepojenia s výrazne pro-kremeľskými aktérmi a dlhodobá neschopnosť dosiahnuť ciele organizácie⁶⁴ mali negatívny dopad na členstvo Slovenských brancov⁶⁵ a spôsobili organizačnú krízu.⁶⁶ Slovenská vetva Nočných vlkov⁶⁷ stráca na význame po tom, ako sa jej vedúca osobnosť v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na Ukrajine dostáva spolu s organizáciou Noční vlci na sankčný zoznam EÚ.⁶⁸

S ohľadom na skutočnosť, že aktuálne vedúca osobnosť organizácie Brat za Brata je zároveň bývalým členom Nočných vlkov, je možné, že ide len o tzv. *repackaging*⁶⁹ jednej a tej istej organizácie tak, aby sa znížila alebo spomalila možnosť ďalších zákonných sankcií zo strany autorít. Pri tejto úvahe ale nesmieme zabúdať, že organický presun ľudí a ide, z jednej pro-kremeľskej motorkárskej organizácie do druhej sa dá prirodzene očakávať.

⁵⁵ Kosnáč et al., „Paramilitaries, parochialism, and peace...“, 4.

⁵⁶ Narodnyj Sobor (Народный Собор) je hnutie propagujúce pravoslávny nacionalizmus a ruský imperializmus. Vedúca osobnosť Slovenských brancov prepojenie s Narodnym Soborom nepopiera, v jednom rozhovore dokonca tvrdí, že: „Od Brancov sme boli na trojtýždňovom výcviku v Moskve traja. Organizovali ho kozáci v rámci Národného Soboru a viedli ho bývalí inštruktori ruských bezpečnostných zložiek.“ Vid': Bránik, „Šéf Slovenských Brancov...“.

⁵⁷ Kosnáč et al., „Paramilitaries, parochialism, and peace...“, 3.

⁵⁸ Vojenské spravodajstvo, *Správa o činnosti za rok 2020*, 12.

⁵⁹ Harris, „A Hybrid Threat: The Night Wolves Motorcycle Club“, 15.

⁶⁰ Knapko, „Nájdite mi jeden dôkaz spolupráce s Kotlebom...“.

⁶¹ Kandrik a Kolesár, *Mládež, radikalizmus a polovojenské organizácie*, 17.

⁶² Ibid, 15.

⁶³ Cuprik, „Slovak extremists groups can produce rebels in Ukraine...“.

⁶⁴ Tj. stať sa uznávanou a legitímnou domobranou.

⁶⁵ Kosnáč et al., „Paramilitaries, parochialism, and peace...“, 13.

⁶⁶ Vojenské spravodajstvo, *Správa o činnosti za rok 2021*, 19.

⁶⁷ Zaregistrovaná ako NV Europa.

⁶⁸ Vid': Nariadenie Rady EÚ č. 269/2014.

⁶⁹ Repackaging (slov. prebalenie) je jednou z foriem strategickej kamufláže, ktorá je inšpirovaná tzv. *maskirovkou* ruskej vojenskej doktríny. Vid': Bowyer Bell, „Toward a Theory of Deception“, 66; Hutchinson, „The Influence of Maskirovka on Contemporary Western Deception Theory...“, 170.

Pri všetkých troch spomenutých organizáciách sa stretávame s jedným spoločným špecifikom – nesúlalom medzi verejne prezentovanou formou organizácie a jej právne registrovanou podobou, čo vytvára ťažko prehľadné prostredie, v ktorom sa organizácie môžu voľne pohybovať a zároveň kladie prekážky úradom v eventuálne reštriktívnom postupe.⁷⁰ V prípade cielenej kamufláže, vytvárania právnych prekážok a snahy odsúvať pozornosť od právne registrovaných foriem organizácií by sa dalo hovoriť aj o strategickej kamufláži a zahmlievaní tzv. *maskirovke*.⁷¹

Otázny zostáva menej reflektovaný vplyv samotnej informačnej operácie a účasti OZ Motorkári Slovenska / Brat za brata na výsledok komunálnych volieb v novembri 2022. Ako bolo spomenuté, návštevy ruského veľvyslanca sa mal zúčastniť aj bývalý starosta so svojou kandidujúcou manželkou, ktorá neskôr nahradila vo funkcii vtedajšieho starostu, ktorý dal cintorín opraviť. Faktom je, že zoskupenie OZ Motorkári Slovenska / Brat za Brata na svojich sociálnych médiách ďakovali novej starostke za ústretový postoj k vojenskému cintorínu a dnes už bývalému starostovi zanechali pofidérny odkaz s dôvetkom „my nezabúdame“.⁷²

Záver

Ako ukazuje skúmaná situácia, okrem samotnej ambasády sa na šírení dezinformácie aktívne podieľal domáci aktér registrovaný ako MNO – OZ Motorkári Slovenska, známy aj ako Brat za Brata.

OZ Motorkári Slovenska / Brat za Brata zaberá miesto po úpadku slovenskej vetvy Nočných vlkov, avšak nie je jasné, či ide o nástupnícku organizáciu alebo o *repackaging* a *maskirovku* tej istej organizácie. Rovnako nie je jasné či sú aktivity organizácie riadené z Ruskej ambasády alebo či ide o spontánnu motiváciu domáceho aktéra. Na dôsledkoch jej aktivít sa ale v konečnom dôsledku mení len málo – stále dochádza k polarizácii spoločnosti a vytváraniu informačného tlaku, z ktorého profituje cudzia štátna moc. Zároveň si toto združenie vytvára profil na verejnosti, ktorý môže priťahovať špecifickú demografiu, s ktorou dokáže cudzia štátna moc efektívne narábať.

Problematická situácia nastáva ak dochádza k zahmlievaniu prepojení medzi jednotlivými aktérmi a podozreniu z nepriateľskej, protispoločenskej činnosti. Aktér hybridného pôsobenia maskujúci sa za MNO, prípadne využívajúci viaceré MNO a právne formy ako kamufláž svojho pôsobenia, môže pozornosť úradov unikať dlhší čas, ako aj využívať právne prekážky⁷³ pre spomalenie postupu úradov. Verejne diskreditovaná alebo inak paralyzovaná organizácia sa môže takmer okamžite *prebaliť* do novej podoby, ktorá bude opätovne nejakú dobu pôsobiť. Vhodným nástrojom pre identifikáciu *prebalenej* organizácie môže byť sledovanie afiliácie osôb – ako vidíme na príklade OZ Motorkári Slovenska, bývalá afiliácia jej vedúcej osobnosti naznačuje prepojenie a potenciálne prebalenie slovenskej vetvy Nočných vlkov.

⁷⁰ Ako sa vyjadrila vedúca osobnosť Slovenských brancov v dokumentárnom filme *Keď príde vojna*: „Nemôžu nás zrušiť lebo sme sa nezaregistrovali! Nemajú čo zrušiť!“. Vid': Gebert, *Až príjde válka*.

⁷¹ Maskirovka je označenie strategickej kamufláže tak, ako ju definovala sovietska a neskôr ruská vojenská doktrína. Ide o koncept, ktorý sa z pôvodne jednoduchých princípov maskovania vojenských jednotiek a ich postupu postupne rozširuje aj na strategické mätenie geopolitických súperov bez ohľadu na to, či ide o stav vojny alebo mieru. Vid': Pringle, *Historical Dictionary of Russian and Soviet Intelligence*, 153; Hutchinson, „The Influence of Maskirovka on Contemporary Western Deception Theory“, 166.

⁷² Na tomto mieste treba uviesť, že fráza „My nezabúdame“ sa vo verejnej komunikácii zoskupenia Brat za Brata vyskytuje pomerne často. Obzvlášť v súvislosti s akciami v blízkosti vojenských pamätníkov.

⁷³ T. j. registrovať sa a začať pôsobiť vždy nanovo pod iným menom.

ÚRAD SPLNOMOCNENCA
VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Operačný program
Efektívna
verejná správa

Európska únia
Európsky sociálny fond

Riziká účasti MNO na hybridných operáciách cudzej štátnej moci sa na základe skúmanej udalosti dajú chápať hlavne ako istá špecifická rola amplifikátora vplyvového pôsobenia – riziková MNO môže s využitím svojich informačných a komunikačných sietí aktívne napomáhať pôsobeniu cudzej moci v podobe priameho šírenia dezinformačných naratívov, ich preberaním, a etablovaním v informačnom priestore.

Všetky možnosti poukazujú na dôležitosť budovať transparentnosť tretieho sektora takým spôsobom aby sa priestor pre cielené zahmlievanie a strategickú kamufláž zúžil, a naopak, schopnosť efektívne a včasne rozlišovať medzi aktérom hybridného pôsobenia a obeťou dezinformácie navýšila.

Zdroje

Bowyer Bell, J. 2003. „Toward a Theory of Deception“. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 16, 2. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08850600390198742>.

Bránik, Radovan. 2015. „Šéf Slovenských Brancov: Už nepredstavujeme bezpečnostné riziko“. *sme.sk*. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/branik/spolocnost/sef-slovenskych-brancov-uz-nepredstavujeme-bezpecnostne-riziko>.

Cuprik, Roman, „Slovak extremists groups can produce rebels in Ukraine.“ *Slovak Spectator*, 26. 2. 2015. Dostupné z: <https://spectator.sme.sk/c/20056340/slovak-extremists-groups-can-produce-rebels-in-ukraine.html>.

Gebert, Jan, réžia. *Až přijde válka*, Pink Production / HBO Europe / Hulahop, 2018, 76 mi.

Harris, Kira, „A Hybrid Threat: The Night Wolves Motorcycle Club“, *Studies in Conflict & Terrorism*, (2021): 1 – 33.

Hutchinson, William. 2004. „The Influence of Maskirovka on Contemporary Western Deception Theory and Practice,“ in: *3rd European Conference on Information Warfare and Security*, eds. Andy Jones a Dan Remenyi, 164-174. London: Academic Conferences Limited.

Kandrík, Matej a Samuel Kolesár. 2018. *Mládež, radikalizmus a polovojenské organizácie*, Bratislava: STRATPOL.

Knapko, Pavel. 2018. „Nájdite mi jeden dôkaz spolupráce s Kotlebom a ja do minúty rozpustím Slovenských brancov, tvrdí šéf organizácie v HN televízii.“ *Hospodárske noviny*, 25. 7. 2018. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/1783535-najdite-mi-jeden-dokaz-spoluprace-s-kotlebom-a-ja-do-minuty-rozpustim-slovenskych-brancov-tvrdi-sef-organizacie-v-hntelevizii>.

Kosnáč, Pavol, Justin Lane, Monica Toft, LeRon Shults. 2023. „Paramilitaries, parochialism, and peace: The moral foundations and personality traits of Slovenski ´Branci“, *PLoS ONE* 18, 3: 1 – 18.

Kóváry Sólymos, Karin. 2023. „Motorkári Brat za Brata využívajú silu na sociálnych sieťach na šírenie proputinovskej propagandy, najviac zdieľajú ruské veľvyslanectvo.“ Investigatívne centrum Jána Kuciaka, 05.04.2023. Dostupné z: <https://www.icjk.sk/243/Motorkari-Brat-za-Brata-vyuzivaju-silu-na-socialnych-sietach-na-sirenie-proputinovskej-propagandy-najviac-zdielaju-ruske-velvyslanectvo>.

Lauder, Matthew. 2018. „Wolves of the Russian Spring: An Examination of the Night Wolves as a Proxy for the Russian Government“, *Canadian Military Journal* 18, 3: 5 – 16.

Mesežnikov, Grigorij a Ján Bartoš. 2021. *Who is Playing Russian Roulette in Slovakia*, Bratislava: Institute for Public Affairs.

Molnár, Virág, Karolina Koziura, Franziska König-Paratore. 2021. „Russia’s Night Wolves, Migrating Memory and Europe’s Eastern Frontier“, *European Journal of Sociology*: 1 – 33.

Nad, Jaroslav. 2021. „V PODSTATE MI ICH JE LÚTO...“. *facebook.com*. Dostupné z: <https://www.facebook.com/JaroNadPublic/posts/pfbid0oF9QgU1FpghspFdMzMiaGjCgZYBj9FVDRpgfjbfYMLdFjxDQ8as6TEF1ACHUw9B2Nl>.

Nariadenie Rady EÚ č. 269/2014 zo 17. marca 2014 o reštriktívnych opatreniach vzhľadom na konanie narúšajúce alebo ohrozujúce územnú celistvosť, zvrchovanosť a nezávislosť Ukrajiny. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0269-20221114>.

Obchodný register. 2023a. „Výpis z obchodného registra: Brat za brata s. r. o.“. Dostupné z: <https://www.orsr.sk/vypis.asp?ID=604460&SID=4&P=0>.

Obchodný register. 2023b. „Výpis z obchodného registra: Brat za brata 2 s. r. o.“. Dostupné z: <https://www.orsr.sk/vypis.asp?ID=644087&SID=4&P=0>.

Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Informačná operácia Ruskej federácie v Slovenskej republike: Cintorín Ladomirová*. Bratislava: Ministerstvo vnútra, 2023a.

Odbor komunikácie a prevencie PPZ, *Správa policajného zboru o dezinformáciách na Slovensku v roku 2022*, Bratislava: Ministerstvo vnútra, 2023b.

Podduklianske noviny. 2022a. „Ruský veľvyslanec po návšteve Ladomirovej spustil obrovskú vlnu reakcií.“ *Podduklianske novinky*, 20. 9. 2022, 8.

Podduklianske noviny. 2022b. „V Ladomirovej sa sporili o úpravy na ruskom vojnovom cintoríne z I. svetovej vojny.“ *Podduklianske novinky*, 7. 6. 2022, 5.

Pravda víťazí. 2022a. „V tejto vyhrotenej dobe, plnej zla...“ . *t.me*. Dostupné z: <https://t.me/pravdavzdyvitazi/18251>.

Pravda víťazí. 2022b. „HOAX alebo NIE...“ . *t.me*. Dostupné z: <https://t.me/pravdavzdyvitazi/18285>.

Pravda víťazí. 2022c. „!! TAK AKO, KDE JE PRAVDA !!...“ . *t.me*. Dostupné z: <https://t.me/pravdavzdyvitazi/18600>.

Pravda víťazí. 2022d. „Pozdravujeme Ex starostu z obce Ladomirová...“ . *t.me*. Dostupné z: <https://t.me/pravdavzdyvitazi/33930>.

Pringle, Robert, *Historical Dictionary of Russian and Soviet Intelligence*, Oxford: The Scarecrow Press, 2006.

Rada Európskej Únie, *Nariadenie Rady (EÚ) č. 269/2014 zo 17. marca 2014 o reštriktívnych opatreniach vzhľadom na konanie narúšajúce alebo ohrozujúce územnú celistvosť, zvrchovanosť a nezávislosť Ukrajiny*, 2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0269-20221114>.

Register mimovládnych neziskových organizácií. 2023. „Výpis z registra: Motorkári Slovenska“. Dostupné z: <https://ives.minv.sk/rmno/detail?id=5dyMdLI9o6l6RreZ%2bs5F0SPVIF6QA5NTKfEVVEWqAxUKm7pyHjUoUsERkS64r7do>.

Roberts, James. 2015. *Maskirovka 2,0: Hybrid Threat, Hybrid Response*, Tampa: JSOU Press.

Slovenská informačná služba. 2015. *Správa o činnosti SIS za rok 2014*. Dostupné z: <https://www.sis.gov.sk/pre-vas/sprava-o-cinnosti-2014.html>.

Slovenská informačná služba. 2020. *Správa o činnosti SIS za rok 2019*, Bratislava: Slovenská informačná služba. Dostupné z: <https://www.sis.gov.sk/pre-vas/sprava-o-cinnosti-2019.html>.

Slovenská informačná služba. 2021. *Správa o činnosti SIS za rok 2020*, Bratislava: Slovenská informačná služba. Dostupné z: <https://www.sis.gov.sk/pre-vas/sprava-o-cinnosti-2020.html>.

Slovenská informačná služba. 2022. *Správa o činnosti SIS za rok 2021*, Bratislava: Slovenská informačná služba. Dostupné z: <https://www.sis.gov.sk/pre-vas/sprava-o-cinnosti-2021.html>.

Úrad vlády SR. 2020. *Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2019*, Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky.

Úrad vlády SR. 2021. *Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2020*, Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky.

Úrad vlády SR. 2022a. *Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2021*, Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky.

Úrad vlády SR. 2022b. „Premiér: Apeluje na ľudí, aby neverili hoaxom a overovali si informácie“. *vlada.gov.sk*. 1. 10. 2022. Dostupné z: <https://www.vlada.gov.sk/premier-apeluje-na-ludi-aby-neverili-hoaxom-a-overovali-si-informacie/>

Úrad vlády SR. 2023. *Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2022*, Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky.

Veľvyslanectvo Ruskej federácie v SR. 2022a. „O situácii na cintoríne ruských bojovníkov v Ladomirovej“. *slovakia.mid.ru*. Dostupné z: <https://slovakia.mid.ru/sk/o-velvyslanectve/spravy/o-situacii-na-cintorine-ruskich-bojovnikov-v-ladomirovej/>.

Veľvyslanectvo Ruskej federácie v SR. 2022b. „O pracovnej ceste Veľvyslancu Ruska do Prešovského a Košického kraja“. *slovakia.mid.ru*. Dostupné z: <https://slovakia.mid.ru/sk/o-velvyslanectve/spravy/o-pracovnej-cestve-velvyslancu-ruska-do-prešovskoho-a-košického-kraja/>.

Vojenské spravodajstvo. 2021. *Správa o činnosti vojenského spravodajstva za rok 2020*, Bratislava: Vojenské spravodajstvo.

Vojenské spravodajstvo. 2022. *Správa o činnosti vojenského spravodajstva za rok 2021*, Bratislava: Vojenské spravodajstvo.

Zabyelina, Yuliya „Russia’s Night Wolves Motorcycle Club: from 1 %ers to political activist“, *Trends in Organized Crime* 22 (2017): 51 – 65.

РИА Новости. 2022. „В Словакии уничтожили кладбище русских воинов по указанию старосты села.“ Dostupné z: <https://ria.ru/20220915/slovakiya-1817063097.html>.

Калегина, Марина. 2022. „В Словакии прошлись бульдозером по кладбищу русских солдат“. *life.ru*. Dostupné z: <https://life.ru/p/1524019>.